

הלכך לדברי האומר במסירה — כל שכן במשיכה, ולפי האומר במשיכה — אבל מסירה לא. (וכן דעת הרמב"ן והרי"ד).

ב. משמע מפרש"י, וכן פירש ריב"ם, שהמסירה נעשית מיד ליד ממש. והתוס' נקטו, וכן משמע מרשב"ם, שאוחז הלוקח מעצמו (בטלפה), בשערה או באחד מכלים ואבזורים שעליה. כדלעיל כב: במצות המוכר ואין צריך מיד ליד.

בהמה דקה — לדברי רבי מאיר רבי אליעזר ורבי שמעון: בהגבהה. וחכמים אומרים: במשיכה. הלכה כחכמים שזו וזו — במשיכה. (פוסקים).

דין הרשות בה נעשה הקנין, מסירה או משיכה — נתבאר בבבא בתרא עו.

דף כו

ג. א. במה נקנים נכסים שיש להם אחריות ונכסים שאין להם אחריות?

ב. קנין אגב קרקע, מהו?

א. נכסים שיש להם אחריות (= קרקעות, שהכל סומכים עליהן) נקנים בכסף (שדות בכסף יקנו) ובשטר (ואקח את ספר המקנה) ובחזקה (ושבו בעריכם אשר תפשתם; וירשתם אתה וישבתם בה).

מדברי הרמב"ם משמע שקנין שטר יכול לחול ללא חתימת עדים עליו וללא עדי מסירה בעת הקנין. [ולרבי מאיר צריך עדי חתימה גם כששניהם מודים, שלשיטתו אין שם 'שטר' ללא חתימות]. ('חידוש גדול הוא'. חדושי הגר"ח על הש"ס).

אמר רב: במקום שכותבים שטר, לא קנה בכסף לבדו, שאין דעת הלוקח סומכת עד שיטול שטר, אלא אם פירש הדבר, כשם שעשה רב אידי בר אבין, כאשר מכר קרקע אמר, אם ארצה בכסף — ייקנה. אם ארצה בשטר — ייקנה, (שיוכל אם ירצה להחליט הקנין בכסף כדי שהלוקח לא יוכל לחזור בו. ואם ירצה יוכל הוא עצמו לחזור בו כל עוד לא כתב שטר).

לדעת הרמב"ן, קנין חזקה כדין קנין כסף, שבמקום שכותבים שטר לא קנה בחזקה לבד. ויש חולקים (עפ"י רשב"ם. וכן יש לדייק מרש"י. וכן דייק הכסף-משנה (מכירה א,ח) מלשון הרמב"ם). אמר שמואל: במכירה, שטר אינו קונה עד שיתן הדמים (כולם. רמב"ן), כי המוכר אינו סומך דעתו עד קבלת הדמים. ואין בכלל זה מוכר שדה מפני רעתה.

א. נחלקו הדעות אם דין תורה הוא, שלא קנה עד קבלת הדמים, או תקנת חכמים היא.

ב. החזיק הלוקח בקרקע, קנה בשטר אעפ"י שלא נתן דמים. ודוקא כאשר המוכר אינו מחזור בכל שעה לקבל דמיו מן הלוקח, אבל אם מחזור אחר הדמים, לא קנה עד שיתן לו הדמים במלואם. (רמב"ן עפ"י ב"מ עז:).

ג. יש סוברים שדין קנין חליפין כדין שטר, שאינו מועיל עד שיתן דמים. ויש חולקים. והכרעת הפוסקים שקנין לבדו מועיל בלא כסף ובלא שטר. (ע' חו"מ קצה, א; זכר יצחק ח"ב ל).

נכסים שאין להם אחריות אין נקנים אלא במשיכה. (וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך — דבר הנקנה מיד ליד. כן סובר ריש לקיש. אבל לרבי יוחנן דבר תורה מעות קונות מטלטלין, וחכמים תקנו משיכה במקום כסף, גזרה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה. (ב"מ מו:). דברים שאינם כבדים ודרכם להגביה, לא קנה במשיכה אלא בהגבהה (בבא בתרא פו:). אלו ואלו נקנים בחליפין.

- א. המטלטלים נקנים גם בקנין 'יד' 'חצר' ו'אגב'. [ואפילו בדברים שדרכם להגביה. עתוס' ב"ב פו ד"ה והא].
- ב. בכל מקום שאמרו חכמים אין הקנין מועיל, אעפ"י שהמוכר והקונה פירשו לקנות באותו קנין — לא עשו כלום, גם אם אותו מעשה קונה במקום אחר. (עפ"י רמב"ן וריטב"א. וע' פרי יצחק ח"א סוס"י מז).
- ג. כאשר המוכר מחזר כל שעה אחר דמיו, לא קנה הלוקח במשיכה כל עוד לא שילם לו כל הדמים. (עפ"י ב"מ עז:).

דין קנין ספינה ודברים כבדים, וקניית שטרות — נתבאר בבבא בתרא עו.
משיכה או הגבהה בכליו של מוכר — בב"ב פד-פו.

ב. נכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה. (ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מצרות ביהודה). והסיקו בגמרא אפילו אינם צבורים ומונחים על הקרקע, נקנים הם בקנין הקרקע [מלבד מטלטלים הניידים. ע' ב"ק יב ובתוס']. ודי בקרקע כל שהוא.

נחלקו ראשונים האם קנין 'אגב' הוא מדאורייתא או מדרבנן.
נחלקו האחרונים האם מועיל קנין אגב ליזכות מן ההפקר, אך דוקא כשהמטלטלין צבורים ומונחים על הקרקע (קצות החשן ערה), או אין מועיל 'אגב' אלא בדעת אחרת מקנה (נתיבות המשפט).
וכן דנו האחרונים האם ישנו בנכרי.

דף כז

- נד. א. אלו הלכות נוספות הזוכרו בסוגיא בענין קנין 'אגב'?
- ב. האומר זכו בשדה זו לפלוני, מה דין כתיבת השטר למקבל, באופנים השונים?
- ג. במה יפה כח קנין חזקה משטר וכסף?
- ד. מסר לו עשר בהמות באפסר אחד, האם קנה את כולן באחיות האחת?
- א. הסיקו שאין קונה ב'אגב' עד שיאמר לו המוכר קנה קרקע וקנה מטלטלים אגבה, אבל לא הזכיר 'אגב' [אלא אמר בסתם שייקנו המטלטלין עם הקרקע (רש"י), וכל שכן אם לא הזכיר קנין] — לא קנה.
- א. נחלקו הרמב"ם והראב"ד (מכירה ג, ט) האם אמירת 'קנה אגב' נצרכת גם כשצבורין המטלטלין ומונחים על הקרקע, אם לאו.
- ב. יש מהראשונים סבורים שאמירת 'עם' כמוה כאמירת 'אגב'.
- ג. יש מצדדים שבהקניית שטר אגב הקרקע אין צריך לומר 'קנה אגב', דשטר אפסרא דארעא הוא. (ע' רשב"א; תוס' גטין כב; קצות"ח ערה; דבר אברהם ח"א ג, ז-ח).
- אין קונה הקרקע עם המטלטלין אלא אם נתן דמי כולם, אבל לא נתן דמי כולם — לא קנה אלא כנגד מעותיו. כן אמר רבא ותניא כוותיה.
- א. אם מפרש שיקנה את המטלטלין באגב לחוד, קנה ללא נתינת דמים. (עפ"י רבנו ירוחם נתיב י ח"ה, מובא בבית יוסף ר"ס רב. וע' תורי"ד; דבר אברהם ח"א ג, ג).